

Imperial College London

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE "MODERN PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY: PROBLEMS AND SOLUTIONS"

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
"MODERN PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY: PROBLEMS AND
SOLUTION"

9-part, 2-183 pages.

Committee List for
2021-2022

Members Of The Editorial Board:

1. **Dame Sally Davis** (*Chief Medical Officer*).
2. **Sir Bruce Keogh** (*medical director of the National Health Service*).
3. **David Livingstone** (*congregationalist pioneer medical missionary in South Africa-Charing Cross Hospital*).
4. **Norman Morris** (*Obstetrician and healthcare reformer*).
5. **Albert Neuberger** (*chemical pathologist*).
6. **William Kitchen Parker** (*physician and zoologist*).
7. **Sir Andrew Pollard** (*Chief Investigator on the Oxford-AstraZeneca COVID-19 vaccine*).
8. **Sir Rodney Robert Porter** (*Nobel Laureate, Physiology and Medicine*).
9. **Ann Redgrave** (*orthopaedic surgery*).

05.12.2022

CONTENT

A.O.Abdug'aniyev, O'tanazarova Yulduz Ravshan qizi <i>DINAMIKA QATORLARI KORRELYATSIYASINI O'LCHASH USULLARI</i>	6
A.O.Abdug'aniyev, O'tanazarova Yulduz Ravshan qizi <i>TANLOV VARIATSIYASI VA VARIATSIYA QOIDALARI. TANLOV VARIATSIYASINING TA'RIFI</i>	14
Ochilova Fayyoza Mansurovna <i>BOSHLANG'ICH SINFLARDA DIDAKTIK VOSITALARDAN FOYDALANISH</i>	26
Olimjonov Murodjon Kamoljon O'g'li <i>AMIR TEMUR DAVRIDA MOVOROUNNAHRNING MO'G'ULISTON BILAN MUNOSABATLARI</i>	30
Umarova Saodat Iskandar qizi <i>O'ZBEKISTONDA MOBIL TO'LOVLARNING RIVOJLANISHI VA UNING QIYOSIY TAHLILI</i>	34
X.X.Ashurova, N.B.Fayziyeva, D.T.Jovliyeva <i>FITOVIRUS TA'SIRIDA PLANTAGO LANCEOLATA O'SIMLIK BARGIDAGI XLOROFIL MIQDORINING O'ZGARISHI</i>	39
Xaydarova Sh.M, Xusanov D.M <i>OLTINCHI TARTIBLI KOEFFITSIYENTLARI TENG BO'LGAN GIPERBOLIK TIPDAGI DIFFERENSIAL TENGLAMA UCHUN BOSHLANG'ICH MASALA</i>	43
Буриева Шахноза <i>ИССЛЕДОВАНИЯ ТВОРЧЕСКОГО НАСЛЕДИЯ ЭДГАРА АЛЛАН ПО</i>	49
Фозилов Жахонгир Иброхимович, Абдурахмонова Мохинур Фуркатжон кизи <i>МЕТОДЫ И ПРИЁМЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ И ИХ ПОЛОЖИТЕЛЬНЫЕ И ОТРИЦАТЕЛЬНЫЕ СТОРОНЫ</i>	56
Фозилов Жахонгир Иброхимович, Абдурахмонова Мохинур Фуркатжон кизи <i>ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННОЙ ТЕХНОЛОГИИ «ZOOM» В ПРОЦЕСС ОБУЧЕНИЯ</i>	65

Fozilov Jahongir Ibrohimjon o'g'li, Toshmatova Hamidabonu Umidjon qizi <i>TA'LIM TIZIMINI ISLOH QILISHDA YANGI INNOVATSIYALAR</i>	68
Хушбоқова Нигора Ғайрат қизи <i>КОМПЛЕКС ТАДБИРКОРЛИК ЛИЦЕНЗИЯСИ (ФРАНШИЗИНГ) ШАРТНОМАСИ ВА УНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ</i>	72
Хушбоқова Нигора Ғайрат қизи <i>ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВА ЕВРОПАДА СУҒУРТА БОЗОРИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ ВА БУГУНГИ КУНДАГИ ИСТИҚБОЛЛАРИ</i>	80
Шамсия Эгамбердиева <i>АЛЛАНИНГ БАДИИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ</i>	90
Аскарова С.А. Жовлиева.Д.Т., Файзиёва Н.Б <i>ВИРУСНЫЕ БОЛЕЗНИ ГЛАДИОЛУСОВ</i>	94
Фозилов Жаҳонгир Иброҳимович, Абдурахмонова Мохинур Фуркатжон кизи <i>ВАЖНОСТЬ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ СРЕДСТВ В РАЗВИТИИ РЕЧИ И ФОРМИРОВАНИЕ У ДЕТЕЙ ПРАВИЛЬНОЙ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ</i>	98
Zarlikov Ikram Batirbaevich, Rasulova Ayshakhon <i>THREE STRATEGIES TO MOTIVATE ESL LEARNERS</i>	102
Hamdamova Fotima Rahmatulla qizi, O'.Xoliyorov <i>„QARG'ISHLARNING SOTSIOLINGVISTIK XUSUSIYATLARI “</i>	106
Jumamuratova Nargiza Bakhtiyarovna, Jalgasova Mekhriban <i>DIFFERENT TYPES AND LEVELS OF FEEDBACK AND WAYS TO MAKE THEM MORE EFFECTIVE IN LANGUAGE CLASSROOMS</i>	111
Khudaybergenova Turdigul Kalbaevna, Joldasbaeva Aysuliu <i>THE IMPORTANCE OF GIVING CLEAR INSTRUCTIONS IN THE CLASSROOM</i>	117
Sherimbetova Nargiza Niyetbaevna, Kenesova Nargiza <i>TYPES AND SOURCES OF ERROR CORRECTION IN THE EFL CLASSROOMS</i>	122
Имамбердиев Ҳусниддин Лутфиддин ўғли <i>ПСИХОЛОГИЯДА БОШҚАРИШ МУАММОСИ</i>	126

Umarqulova Gulchiroy Fayzulla qizi <i>JIZZAX VOHASI AYOLLARINING QUROQCHILIK BILAN BOG'LIQ AN'ANALARI TARIXIDAN</i>	134
Dauletova Dinara Bakhtiyarovna, Barno Khabibullaeva <i>THE USE OF ALTERNATIVE MATERIALS IN A LANGUAGE CLASSROOM</i>	139
Djoldasbaeva Khurliman Rashidovna, Gulkhumar Jumabaeva <i>THE POTENTIAL ROLE OF INTERATION IN AN ENGLISH LANGUAGE CLASSROOM</i>	144
Kalkhorazova Feruza Muratbaevna, Raushan Otebaeva <i>CLASSROOM DISCIPLINE IN THE CONTEXT OF TEACHING</i>	148
Khodjaniyazova Manzura Iskenderovna, Ayperi Khudaybergenova <i>THE IMPORTANCE OF GROUP WORK ACTIVITIES IN THE LANGUAGE CLASSROOM</i>	153
Akramova Ziyoda Shukrullaevna <i>LINGUODIDACTIC BASES OF PREPARING STUDENTS FOR INTERCULTURAL COMMUNICATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING</i>	160
Muxammedova Ozoda Axtamovna <i>RUS TILINI FANINI O'QITISHDA OG'ZAKI VA YOZMA NUTQ KO'NIKMALARI</i>	164
Shirinqulova Shafolat Malikovna <i>TIBBIYOT OLIYGOHLARI TALABALARIGA LOTIN TILINI O'QITISHDA ZAMONAVIY PEDTEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH</i>	
Абраева Шахноза Эсоновна <i>ЛОТИН ВА ЮНОН МОРФЕМЛАРИНИНГ СЎЗЛАРДАГИ СУБСТИТУЦИЯСИ ХУСУСИДА</i>	170
Ташева Сурайёхон Тўхтабаевна <i>ҲАРБИЙ СОЦИОЛОГИЯ ТАРИХ, ҲОЗИРГИ ҲОЛАТ ВА ИСТИҚБОЛЛАР</i>	173

ЛОТИН ВА ЮНОН МОРФЕМАЛАРИНИНГ СЎЗЛАРДАГИ СУБСТИТУЦИЯСИ ХУСУСИДА

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7414147>

Абраева Шахноза Эсоновна

Тошкент Тиббийёт Академияси Ўзбек ва хорижий тиллар кафедраси ўқитувчиси

Аннотация: *Мазкур мақолада лотин ва юнон морфемаларининг сўзларда субституцияси ва семантик синфларга ажратиши мезонлари хусусида фикр-мулоҳаза юритилган. Терминларни семантик таққослаб кўриш ва сўз маъносининг ўзгариши ва ўзгармаслиги билан боғлиқ бўлган бир-бирини алмаштира олишини аниқлашга қаратилган.*

Калит сўзлар: *субституция, термин, тиббий атама, синонимик морфема, француз тили, лотинча ва юнонча сўзлар.*

Тилшуносликда субституция сўзи лотинча “substituo” ўрнига кўяман, ўрнига алмаштираман деган маънони англатади. Тилда сўз ҳосил қилишнинг экстралингвистик омиллари, тил қонуниятлари, ташкил қилувчи элементларнинг семантик ва морфологик хусусиятлари билан боғлиқ баъзи бир қонуниятлари мавжуд.

Нутқда cordipathie сўзини мавжуд бўлган cardiopathie ўрнига, pentennat ни quinquennat ўрнига, manurgie ни chirurgie ўрнига, contro-impérialisme ни anti-imperialisme ўрнига, гарчи тилнинг деривация имкониятлари қанча хоҳласангиз шунча юнонча-лотинча гибридларни ҳосил қилиш ва сўзларга ҳамда негизларга кўплаб аффиксларни қўшиш имкониятларини берган тақдирда ҳам ишлатиш мумкин эмас.

Нутқда бир хил маъно билан ишлаб, тадқиқ қилинаётган лотинча ва юнонча морфемалар баъзан бир хил ҳолатларда ўзаро алмашишлари мумкин. Бундай субституция хусусан терминологик лексикада кузатилади.

Субституцияга ҳам туб морфемалар (**névropathique - neuropathique**), ҳам деривация қилинган (**pluriglandulaire - polyglandulaire**) морфемаларни келтириш мумкин. **Uniradiculaire** ва **monoradiculaire** каби терминологик синонимлар мутлақо бир хил семантик мазмунга эга эканлиги шубҳа уйғотмайди.

Терминларни семантик таққослаб кўриш бизга сўз маъносининг ўзгариши ва ўзгармаслиги билан боғлиқ бўлган бир-бирини алмаштира олишни аниқлашга ёрдам берди.

О.Е.Нибэккен синонимик атамаларни инглизча биологияда ва тиббиётда батафсил таҳлил қилади ҳамда қисман лотинча ва юнонча морфемаларнинг илмий терминологияда субституция ҳолларини ўрганиб чиқади. Ушбу масалага шунингдек С.Г.Бережан томонидан **архи-, экстра-, ультра-, супра-, супер-, хипер-** суперлатив кўшимчалари билан молдаван тили мисолида кўриб ўтилган (Бережан С. Г., 20, 246-250-бетлар).

Морфемалар субституциясининг бошқача типи ҳам мавжуд, бунда маъноси бир хил бўлган лотинча ёки юнонча синонимик морфемалар сўзларнинг семантик мазмунига зарар етказмасдан бир-бирини алмаштиради. Масалан, юнонча hyper-, poly-, plé(o)- бир хил маънолидир. Улар бир-бирини алмаштира олади ва polydactylie (polydactylisme), hyperdactylie (кўп бармоқчилик, қўлда ёки оёқда бештадан ортиқ бармоқнинг мавжудлиги), polymastie – pléomastie (иккитадан ортиқ сут безларининг мавжудлиги), polythélie – hyperthélie (иккитадан ортиқ эмчак учининг мавжудлиги), polytrichose – hypertrichose (гипертрихоз, ҳаддан ташқари тукчилик) типдаги синонимик дублетларни ҳосил қилади.

Морфемаларнинг бир-бирини алмаштира олишларида баъзи бир ҳолларда лотин тилининг элементлари ўрнига француз тили элементларини қабул қилувчи сўзлар аниқланади. Масалан, sous-cutané (subcutané эмас), hypodermique, surréflectivité (suprareflectivité эмас) – hyperréfectivité, sous-diaphragmatique – sous-phrénique, surtension – supertension.

Морфемаларнинг нутқда қўлланилишининг фарқ қилувчи белгилари уларни семантик синфларда таҳлил қилганда кўринади, олинган натижалар тадқиқ қилинаётган морфемаларнинг кичик соҳа тиллари ва даражалар бўйича кўрсаткичлари каби муҳим аҳамиятга эгадир.

О.С.Ахманованинг таъкидлашича: “Морфема морфологик даражадаги бирлик сифатида ушбу тилнинг моделлари бўйича ифода тизимининг энг кичик ва мунтазам қайта тикланадиган, мазмун тизимининг тегишли элементи билан ўзаро боғлиқ бўлган бирлигидир”. (Ахманова О. С., 16, 240-бет).

Биз маънолари умумлаштирувчи тушунчалар билан бирлашадиган (масалан, ҳаракат, замон, макон ва ҳ.к.) сўзларнинг ёпиқ лексик-семантик гуруҳларини семантик синфлар деб атаيمиз. У ёки бу морфеманинг маълум семантик синфда пайдо бўлиши унинг муҳити билан боғлиқ. Сўзларни у ёки бу семантик синфга киритишнинг мезонлари бўлиб сўзнинг мантиқий-предметли мазмуни ва маълум сўз туркумига тегишлилиги хизмат қилади.

Лотинча элементларнинг юнонча элементларга қараганда сўз яшаш характеристикалари сўз ҳосил қилишнинг статистик характеристикалари билан чегараланиб қолинса, талабга тўла жавоб берадиган бўлмайди. Тадқиқ қилинаётган элементлар нимани ҳосил қилади? – деган саволга тадқиқ қилинаётган лотинча ва юнонча морфемаларнинг квантитатив таҳлилини ҳисобга олиб, отларни, сифатларни, феълларни ва равишларни семантик синфларга таснифлаш ёрдамида жавоб бериш мумкин.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. АХМАНОВА О. С. Словарь лингвистических терминов. - М.: Энциклопедия, 1969. - 607 с.
2. БАЛЛИ Ш. Общая лингвистика к вопросы французского языка. - М.: Изд. иностр. лит., 1955. - 416 с.
3. БЕЖЕНАРЬ Г. И. Структурно-семантическая характеристика французских медицинских терминов: Автореф. дис. ...канд. филол. - Л., 1973. - 20 с.
4. ПОРЕЦКИЙ Я. И. Элементы латинского словообразования и современные языки. - Минск: 1977. - 123 с.
5. DECKERS M.-C. Le vocabulaire de Theilhard de Chardin. Les éléments grecs. - Gremloux: Duculot, 1968. - 212 p